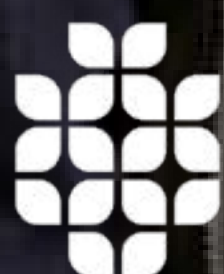

TEMAHEFTE 2026

Å STARTE ET SAMVIRKEFORETAK

En kort innføring i hva samvirkeforetak er, og hvordan
de kan etableres.

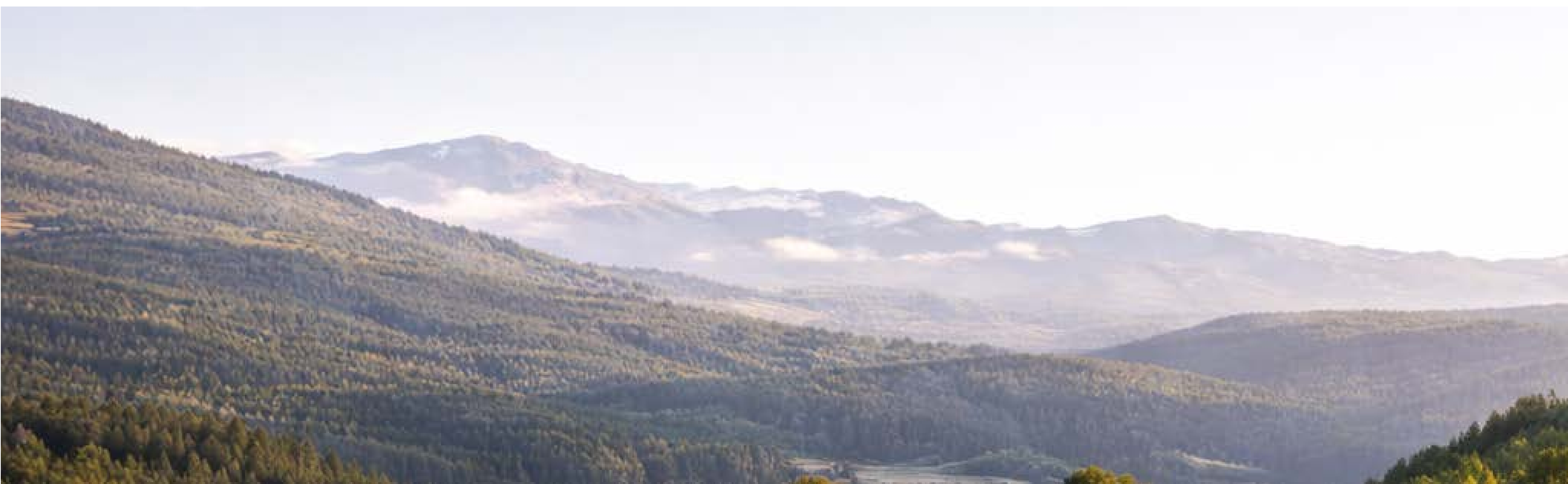

NORSK
LANDBRUKSSAMVIRKE

Innhold

Temahefte: å starte et samvirkeforetak.

Innledning	05	»»
Sentrale sider av samvirkeorganisering og -lovgivning	06	»»
Praktiske råd for oppstart av et samvirke	10	»»
Lenkesamling	14	»»
Kontakt	15	»»

Har du en forretningsidé som du ønsker å realisere i samarbeid med andre? Driver dere egen konsulentvirksomhet eller annen tjenesteytende virksomhet, og ønsker å samarbeide om felles kontorhold og servicefunksjoner, innkjøp av materiell, markedsføring, salg eller gjennomføring av oppdrag? Ser dere behov for servicetilbud eller tiltak i nærmiljøet, som dere kan løse i fellesskap?

Da kan samvirkeformen være egnet for deres virksomhet! Dette heftet gir grunnleggende informasjon om hva samvirkeforetak er, og hvordan man går frem for å etablere slike foretak. I det følgende presenteres noen sentrale sider av samvirkeformen og hvordan de er regulert i samvirkelova, samt noen praktiske råd rundt selve etableringsprosessen. Alle nettsider det henvises til er samlet i en lenkesamling.

Forord

- Kjell Paulen

Kraften i det felleseide

Velkommen til dette innføringsheftet om samvirke. Enten du er student, gründer, tillitsvalgt eller rett og slett nysgjerrig på hvordan vi kan organisere samfunnet vårt bedre, er målet med dette materialet å gi deg en dypere forståelse av en organisasjonsform som er mer aktuell i dag enn noen gang før.

Vi lever i en tid preget av store omstillinger. Globalisering, det grønne skiftet og økende økonomiske forskjeller tvinger oss til å stille spørsmålet: Hvem skal eie fremtiden? Mens den dominerende selskapsmodellen ofte prioriterer kortsiktig avkastning til eksterne investorer, representerer samvirket et fundamentalt annerledes svar. Her er det brukerne, de ansatte eller produsentene selv som eier og styrer virksomheten. Formålet er ikke å maksimere profitt for fåtallet, men å skape mest mulig nytte for fellesskapet.

Samvirkebevegelsen har dype røtter i norsk historie. Den har vært selve ryggraden i oppbyggingen av landbruket, fiskeriet og boligsektoren. Vi ser nå en global renessanse for samvirkeformen, fra digitale plattformsamvirker til lokale energifellesskap. Modellen treffer tidsånden perfekt fordi den forener økonomisk bærekraft med demokratisk kontroll og sosialt ansvar.

I små samvirker kan alle andelseierne møtes direkte for å legge strategier og vedta saker på årsmøtet. I våre største samvirker, som TINE, Nortura eller Felleskjøpet, er det derimot nødvendig med et representativt demokrati der tillitsvalgte representerer en eiermasse spredt over hele landet.

Her spiller valgkomiteene en avgjørende rolle; de skal finne de rette personene med den nødvendige kompetansen til å styre selskapet. Et bredt sammensatt styre sikrer at administrasjonen får tydelige styringssignaler som ivaretar medlemmenes interesser.

Å lære om samvirke som organisasjonsform er å studere samspillet mellom makt, tillit og verdier. Vi håper dette materialet vil utfordre dine etablerte sannheter om eierskap og inspirere deg til å se verdien av å løfte i flokk. Samvirket beviser at det er fullt mulig å forene kommersiell styrke med et sterkt samfunnsansvar – og at den mest bærekraftige veien videre ofte er den vi går sammen.

- God lesing!

| Innledning

Kjennetegn ved samvirkeforetak

Et samvirkeforetak eies og styres av de som samhandler med foretaket, og på den måten har direkte nytte av den virksomhet som drives.

I samvirkeforetak er de som eier og bruker foretaket de samme. Dette gir brukerne god oversikt over, og kontroll med, virksomheten. Samvirkeforetak har ikke fritt omsettelige eierandeler, og kan følgelig ikke kjøpes opp.

Samvirkeforetak har i likhet med aksjeselskaper et økonomisk formål. Hovedmålet er imidlertid ikke å oppnå kapitalavkastning, men å dekke medlemmenes behov for avsetning eller forsyning av en vare eller tjeneste på gunstige vilkår. Det er gjennom denne samhandlingen med foretaket medlemmene skal oppnå økonomiske fordeler, og ikke ved å investere i foretaket med tanke på kapitalavkastning.

Et eksempel på et slikt foretak er TINE SA. Foretaket skal arbeide for at eierne, altså melkebønder, får best mulig økonomisk resultat av sin melkeproduksjon.

Samvirkeforetak har i utgangspunktet åpent og frivillig medlemskap. Det vil si at alle som kan dra nytte av virksomheten, kan bli medlem. Disse foretakene kjennetegnes også av demokratisk styring. På årsmøtet, foretakets øverste organ, fattes beslutninger som utgangspunkt ut fra prinsippet om ett medlem, én stemme.

Samvirkeforetak over hele verden bygger sin virksomhet på en internasjonalt anerkjent plattform, Statement on the Co-operative Identity, bestående av definisjon, prinsipper og verdier vedtatt av International Co-operative Alliance (ICA) i 1995. Samvirkelova bygger på disse prinsippene og verdiene.

Sentrale sider av samvirkeorganisering og -lovgivning

Lovens definisjon av samvirkeforetak

Samvirkelova stiller klare betingelser for at en sammenslutning skal kunne anses som et samvirkeforetak og falle inn under lovens bestemmelser. Samvirkelova § 1 (2) gir følgende definisjon av samvirkeforetak:

”Med samvirkeforetak er meint ei samanslutning som har til hovudformål å fremje dei økonomiske interessene til medlemmane gjennom deira deltaking i verksemda som avtakarar, leverandørar eller på annan liknande måte, og der 1. avkastinga, bortsett frå ei normal forrenting av innskoten kapital, anten blir ståande i verksemda eller fordelt mellom medlemmane på grunnlag av deira andel i omsetninga med samanslutninga, og 2. ikkje nokon av medlemmane har personleg ansvar for skyldnadene til samanslutninga, udelte eller for delar som til saman utgjer dei samla skyldnadene.”

Sammenslutningskriterier

Definisjonens krav om at det må foreligge en sammenslutning, innebærer at to eller flere personer må utøve en aktivitet av et visst omfang og en viss varighet. I dette ligger en avgrensning mot det tingsrettslige sameie (som at noen eier en hytte sammen) og løsere samarbeidsformer (som at noen familier samarbeider om å kjøre barna på fritidsaktiviteter). En sammenslutning må bestå av minst to personer. I samsvar med dette presiserer samvirkelova § 8 at et samvirkeforetak kan stiftes av minst to fysiske eller juridiske personer, og må alltid ha minst to medlemmer. Blir det færre enn to

medlemmer, skal foretaket oppløses. Stiftere og medlemmer må være myndige, dvs. over 18 år og ikke umyndiggjorte.

Både fysiske og juridiske personer kan være stiftere og medlemmer av et samvirkeforetak. Eksempler på juridiske personer er samvirkeforetak, aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper, stiftelser, foreninger og kommuner.

Samhandlingskriterier

Samvirkeforetak skal fremme de økonomiske interessene til medlemmene. Loven krever at dette skjer gjennom medlemmenes deltakelse i virksomheten som avtakere, leverandører eller på annen lignende måte. Eksempler på dette er innkjøp av varer eller tjenester, markedsføring/salg av varer og tjenester, arbeid i det foretaket en er medlem av eller bruk av eksempelvis en barnehageplass. Det sentrale er at det må være en form for utveksling av varer eller tjenester i forholdet mellom foretaket og medlemmene.

Begrenset deltakeransvar

Medlemmene av et samvirkeforetak har begrenset økonomisk ansvar, det vil si at de ikke har ansvar for foretakets gjeld utover eventuell innskutt andelskapital. Samvirkeforetaket er ved siden av aksjeselskapet og allmennaksjeselskapet den eneste alminnelige foretaksformen der deltakerne har begrenset ansvar. En foretaksform med begrenset

deltakeransvar innebærer større sikkerhet for at den enkelte ikke må risikere hus og hjem ved etablering og drift av foretaket.

Betingelser for medlemskap

I tråd med samvirkeprinsippene har samvirkeforetak i utgangspunktet frivillig og åpent medlemskap for alle som kan dra nytte av virksomheten. Samvirkelova § 14 sier imidlertid at det enkelte samvirkeforetak i sine vedtekter kan sette betingelser for å bli og å være medlem, så langt det er saklig grunn for det. Saklig grunn kan for eksempel være manglende forutsetninger for samhandling med foretaket, som kompetanse eller type virksomhet, eller det kan gjelde nødvendige begrensninger på antall medlemmer ut fra geografi, kapasitet, konsesjoner eller løyver. Ingen kan imidlertid stenges ute på grunn av faktorer som rase, religion eller kjønn.

Kan medlemskap omsettes?

Hovedregelen i samvirkelova § 20 (1) er at medlemskap i samvirkeforetak ikke kan gå over til et nytt medlem. Unntaket er medlemskap knyttet til fast eiendom, eller hvis vedtektene fastsetter at medlemskap skal kunne gå over til et nytt medlem med samtykke fra styret, daglig leder eller andre. Innen landbruket er det vanlig at medlemskap i samvirkeforetak er knyttet til gården. Slike medlemskap vil som utgangspunkt følge med dersom gården overføres til en annen person.

Prinsipper for styring og medbestemmelse

Et grunnprinsipp i samvirkeforetak er at alle medlemmer skal behandles likt og ha samme innflytelse. Hovedregelen er derfor at hvert medlem har én stemme i årsmøtet, uansett størrelsen på eventuelle andelsinnskudd. Foretaket kan imidlertid i vedtektene bestemme at medlemmene skal ha ulikt stemmetall, men bare hvis antall stemmer er

basert på omfanget av den enkeltes samhandling med foretaket, ikke på innskutt kapital. I et aksjeselskap stemmer aksjonærene etter det antall aksjer den enkelte besitter.

Forsvarlig egenkapital

Samvirkelova § 25 (1) sier at et samvirkeforetak alltid skal ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra virksomhetens omfang og risiko. Det sentrale er at det samlede kapitalgrunnlaget må være forsvarlig. Det må i denne vurderingen også tas hensyn til størrelsen og sammensetningen av foretakets fremmedkapital. For små foretak som driver en begrenset virksomhet med liten risiko, vil kravet til kapitalgrunnlaget være mer beskjedent enn for større virksomheter som drives med større risiko. Det må vurderes konkret hvor risikoutsatt virksomheten er, og hvilke tap medlemmene og kreditorene risikerer å bli påført.

Oppbygging av egenkapital

Oppbygging av egenkapital i samvirkeforetak skjer primært gjennom tilbakeholdelse av årsoverskudd. Mens aksjeselskap kan hente inn ny kapital gjennom emisjoner til eksisterende eller nye aksjonærer, må samvirkeforetak i første rekke bruke av overskuddet for egenkapitaloppbygging. Manglende mulighet for innhenting av ekstern kapital må imidlertid sees opp mot den kontroll som medlemmene av samvirkeforetaket til enhver tid har ved at de ikke har eksterne investorer.

Andelsinnskudd og andelskapital

Det er ikke noe absolutt krav i samvirkeforetak om at medlemmene skal betale andelsinnskudd. Samvirkelova § 10 nr. 4 slår fast at vedtektene skal inneholde bestemmelser om størrelsen på eventuelle andelsinnskudd, om de skal forrentes, og om de skal tilbakebetales ved utmelding.

Behovet for andelskapital henger nært sammen med det behovet foretaket måtte ha for egenkapital. Det er ingenting i veien for at et samvirkeforetak kan være fullt ut lånefinansiert ved stiftelsen, så sant långiverne aksepterer det, for eksempel fordi medlemmene personlig garanterer for lånene. Hvis foretaket eventuelt beslutter å innføre andelsinnskudd på et senere tidspunkt, må det skje i form av en vedtektsendring, der flertallskravet er 4/5 av de avgitte stemmer i årsmøtet, jf. samvirkelova § 54. Det kan derfor være fornuftig å gjøre en grundig vurdering av behovet for andelsinnskudd når foretaket stiftes, slik at en slipper en vedtektsendring på dette punktet senere.

Andelsinnskuddets størrelse

Det er opp til stifterne å fastsette størrelsen på eventuelle andelsinnskudd. Sentrale spørsmål er blant annet omfanget av virksomheten, kravet til samlet egenkapital og hvor stor del andelskapitalen i tilfelle bør utgjøre av den samlede egenkapitalen. Hvor mange medlemmer har foretaket, og hvor mange er det å fordele behovet for samlet andelskapital på? Tradisjonelt har andelsinnskuddene i norske samvirkeforetak vært relativt lave, ofte bare et symbolsk beløp. Dette varierer imidlertid fra foretak til foretak, og i enkelte tilfeller kan det være behov for at stifterne skyter inn større beløp for at virksomheten skal bli en realitet.

Fra medlemmenes individuelle ståsted kan det selvsagt være fristende å sette andelsinnskuddet så lavt som mulig. For samvirkeforetaket og medlemsfellesskapet kan imidlertid større andelskapital, og dermed større egenkapital, gi et bedre utgangspunkt for drift og utvikling. Dette kan på lengre sikt også være til det enkelte medlems beste. Det må også tas hensyn til at høye andelsinnskudd innebærer at en hever terskelen for å bli medlem i foretaket, noe som kan virke uheldig med tanke på rekruttering av nye medlemmer.

Prinsipper for kapitalavkastning

Valg av foretaksform vil blant annet avhenge av hvilke mål og ønsker stifterne har når det gjelder kapitalavkastning. Samvirkeformen bygger på at kapitalavkastning skal være underordnet; det er brukernytten som er det sentrale. Ifølge samvirkelova § 10 nr. 4 er det opp til foretaket selv å bestemme om eventuelle andelsinnskudd skal forrentes. Hvis så er tilfelle, kan rentesatsen være maksimalt tre prosentpoeng over renten på statsobligasjoner med fem års løpetid, jf. samvirkelova § 30 (1). I et aksjeselskap er avkastningen på aksjene normalt hovedmotivasjonen for å delta i selskapet. Hvis målsetningen ikke er brukernytte, men å oppnå høyest mulig avkastning på investert kapital, bør aksjeselskapsformen velges.

Hvordan fordele overskuddet?

I et samvirkeforetak fordeles den del av årsoverskuddet som går til utbetaling til medlemmene på basis av det enkelte medlems samhandling med foretaket, for eksempel kjøp, salg eller arbeidede timer: jo mer du har samhandlet med foretaket, jo mer får du i etterbetaling. I et aksjeselskap fordeles derimot overskuddet på basis av den enkelte aksjonærs aksjeinnehav: jo mer du har investert, jo mer får du i utbytte. Samvirkelova inneholder bestemmelser om hvordan årsoverskuddet kan anvendes, se §§ 26 – 31. Det er ikke noe krav om at eventuelle andelsinnskudd skal forrentes. Eventuell forrentning av innskutt kapital må være begrenset og hjemlet i vedtektene, se samvirkelova §§ 1, 10 og 30. I sistnevnte bestemmelse er det presisert at avkastningen ikke kan være høyere enn tre prosentpoeng over renten på statsobligasjoner med fem års løpetid. Bestemmelsen viser at det ikke er kapitalavkastning som er hovedmålet for samvirke, men bruk av foretakets virksomhet gjennom aktiv samhandling.

Krav til regnskap og revisjon

Et samvirkeforetak med salgsinntekter under to millioner kroner har ikke regnskapsplikt etter regnskapsloven. Samvirkeforetak med salgsinntekter lavere enn to millioner kroner er imidlertid bokføringspliktige hvis de leverer næringsoppgave etter ligningsloven eller merverdiavgiftsoppgave etter merverdiavgiftsloven. Det vil i praksis si de aller fleste foretak.

Et samvirkeforetak har revisjonsplikt når det er regnskapspliktig og tilfredsstillende minst ett av disse kriteriene:

- Driftsinntekter $\geq$ 7 000 000 kroner.
- Balansesum $\geq$ 27 000 000 kroner.
- Gjennomsnittlig antall ansatte $\geq$ 10 årsverk.

Oppløsning

Hvilke rettigheter har det enkelte medlem hvis foretaket oppløses? Samvirkelova slår i § 135 (3) fast at medlemmene har rett til å få utbetalt andelsinnskudd og eventuelt innestående på medlemskapitalkonti dersom det er midler i foretaket etter at alle forpliktelser er dekket. Vedtektene kan imidlertid inneholde bestemmelser om at andelsinnskudd og innestående på medlemskapitalkonti ikke skal tilbakebetales ved oppløsning.

Et samvirkeforetak kan vedtektsfeste at nettoformuen skal fordeles på medlemmene, eventuelt også tidligere medlemmer, på bakgrunn av deres omsetning med foretaket de siste fem år, jf. samvirkelova §§ 10 og 135 (5). Vedtektene kan fastsette en annen tidsperiode, men ikke kortere enn ett år. Hvis vedtektene ikke fastsetter at nettoformuen skal fordeles på medlemmene, skal den tilfalle samvirkeformål eller allmennyttige formål.

PRAKTISKE RÅD FOR OPPSTART AV ET SAMVIRKE

For å stifte et samvirkeforetak må man ha utarbeidet vedtekter, forberede stiftelsesdokument samt forberede en eventuell åpningsbalanse. Man må i tillegg registrere foretak som driver næringsvirksomhet. Det følgende er praktiske råd for å sikre en god oppstart av et samvirkeforetak.

Stiftelsesdokument

Stiftelsesdokumentet skal signeres på stiftelsesmøtet, men bør utarbeides før møtet. Det kan være en fordel å ta utgangspunkt i et standarddokument og tilpasse dette etter egne behov. Se lenkesamlingen for et eksempel på en slik mal.

Eventuell åpningsbalanse

Hvis noen av stifterne skal yte tingsinnskudd, for eksempel bygninger, maskiner eller andre eiendeler, må stifterne sette opp, datere og signere en åpningsbalanse, jf. samvirkelova § 11.

Tingsinnskudd skal vurderes til virkelig verdi på dagen for åpningsbalansen dersom det ikke følger av regnskapslovens regler at innskuddet skal føres til balanseførte verdier. De nødvendige forberedelser for en eventuell åpningsbalanse, for eksempel taksering av aktuelle eiendeler, må være gjort før stiftelsesmøtet, slik at åpningsbalansen kan signeres i forbindelse med stiftelsen.

Stiftelsesmøte - innkalling og gjennomføring

Når alle forberedelsene er gjort, innkalles det til stiftelsesmøte. Både fysiske og juridiske personer kan være stiftere. De som har planlagt stiftelsen av foretaket sender ut innkalling med sakliste sammen med forslag til vedtekter og eventuelt andre dokumenter til alle potensielle stiftere. Dette må skje i god tid før møtet. En valgt møteleder leder møtet. Det er viktig at saklisten inneholder alle nødvendige punkter i samsvar med samvirkelovas krav til stiftelsesprosess, stiftelsesdokument og nødvendige vedlegg til dette. Det skal utarbeides stiftelsesdokument som alle stifterne daterer og signerer.

Eksempel på sakliste for et stiftelsesmøte

1. Godkjenning av innkalling
2. Valg av møteleder og referent
3. Godkjenning av sakliste
4. Gjennomgang av organisasjonsform, formål og vedtekter
5. Drøfting av økonomiske forhold, herunder størrelsen av andelskapital, antatte etablerings- og driftskostnader mv.
6. Vedtak om stiftelse av foretaket
8. Tegning av medlemskap
9. Fastsettelse av andelskapital
10. Fastsettelse av vedtekter for foretaket
11. Valg av leder
12. Valg av [antall] styremedlemmer og [antall] varamedlemmer
13. Valg av revisor (kan eventuelt utsettes til foretaket faktisk blir revisjonspliktig)
14. Godkjenning av stiftelsesdokumenter

Registrering

Alle foretak som driver næringsvirksomhet, skal registreres i Foretaksregisteret, og dette skal skje før virksomheten starter. Her anbefales det å besøke Altinns informasjonssider (se lenkesamling), eller å ta kontakt med Altinn/bedriftsveiledning for gratis veiledning. Andre som kan hjelpe er advokater, revisorer, regnskapsfirma, eller andre som har arbeidet med lignende saker. Myndighetene setter en rekke krav til registrering ved etablering av virksomhet, og disse er regulert i lovverket.

Alle samvirkeforetak skal registreres i Foretaksregisteret. Foretaket skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at stiftelsesdokumentet er underskrevet. Er foretaket

ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristen, kan foretaket ikke registreres, jf. samvirkelova § 12. Innsendelsen skal skje ved bruk av "Samordnet registermelding" i Altinn. I skjemaet er det en innebygd hjelpefunksjon som gir svar på de vanligste spørsmålene. Før skjemaet blir sendt til Foretaksregisteret, blir det også gjennomført en kontroll som kan luke ut de vanligste feilene. Riktig og fullstendig utfylling gir raskere behandling. Pass på at alle vedlegg følger med, og at adressen for foretaket er riktig. Mange tilbakesendinger skyldes at meldingene er mangelfulle på disse punktene. Det er også utarbeidet en huskeliste til hjelp ved registrering. Vedtektene og stiftelsesprotokollen skal følge som vedlegg. Det er viktig at det nyttes formelt riktige vedtekter som blir godkjent ved registrering. Blanketten «Samordnet registermelding» kan også lastes ned fra Brønnøysundregistrenes nettsider hvis det er behov for å sende inn meldingen på papir. Husk da å følge veiledningen for utfylling av papirblanketten. På nettstedet finnes også annen nyttig informasjon om registrering.

Hva oppnås med registrering?

Etter samvirkelova § 12 (3) er som nevnt registrering i Foretaksregisteret en forutsetning for at stiftelsen ikke skal falle bort. Registrering er også en forutsetning for at foretaket skal få en generell adgang til å erverve rettigheter og pådra seg forpliktelser overfor tredjepersoner, jf. samvirkelova § 13 første ledd. Gjennom registrering i Foretaksregisteret får navnet på foretaket firmaværn, dvs. beskyttelse mot at andre registrerer identisk navn. Foretaket får firmaattest som inneholder nøkkelopplysninger om foretaket, og som tjener som legitimasjon i mange sammenhenger. Dette gjelder blant annet overfor långivere, toll- og avgiftsmyndigheter, og tinglysningsmyndigheter. Organisasjonsnummeret er oppgitt på firmaattesten.

Det identifiserer foretaket og er nøkkelen til opplysninger som er lagret i Brønnøysundregistrene. Opplysningene i Foretaksregisteret er offentlige, og alle har anledning til å få opplysninger om registrerte foretak.

Registrering gir sikkerhet for at det begrensede deltakeransvaret får full virkning overfor kreditorene. Flere låneinstitusjoner krever registrering for å få lån med pant i eiendeler, og registrering er ofte en forutsetning for å få kassakreditt. Det er viktig med registrering før det påløper utgifter til markedsføring, logo og annet, da det kan forekomme at navnet som er valgt ikke blir godkjent.

Merverdiavgiftsmanntallet

Når omsetningen i en virksomhet overstiger kr 50 000 i løpet av 12 måneder, skal virksomheten registreres i merverdiavgiftsmanntallet. Plikten til registrering oppstår fra det tidspunktet omsetningen samlet overstiger 50 000 kr i løpet av de siste 12 månedene, ikke nødvendigvis ved årsskifte eller kalenderår. Hvis virksomheten vet at den raskt vil overstige grensen, kan den søke om forhåndsregistrering i MVA-registeret.

Melding kan sendes sammen med blanketten ”Samordnet registermelding” til Brønnøysundregistrene. Skjemaet følger som tillegg til ”Samordnet registermelding”, Del 2. Nærmere informasjon og nødvendige skjemaer fås ved fylkesskattekontoret eller kan lastes ned fra nettsiden til Brønnøysundregistrene.

Vedtekter

Det kan være en fordel å bruke standardiserte dokumenter for vedtekter og stiftelsesdokument som et utgangspunkt (se lenkesamling). Samtidig er det viktig at en bruker nødvendige ressurser på å tilpasse dokumentene til egne ønsker og behov innen lovens rammer. Erfaringer viser at det er bedre å bruke ekstra tid på arbeid med vedtekter og avtaler i planleggingen, framfor å måtte ta tak i eventuelle uklarheter og misforståelser på et senere tidspunkt. Mens vedtektene for aksjeselskaper ofte er kortfattede og standardiserte, vil gode samvirkevedtekter gjerne forutsette grundigere arbeid. Samvirkelova er i stor grad gjort fravikelig. Tanken er at stifterne skal ta aktivt stilling til om de ønsker å anvende lovens normalløsning, eller om de ønsker å fravike denne ut fra egne ønsker og behov. Det er ekstra viktig å ta stilling til hvordan nettoformuen skal fordeles ved oppløsning. Dersom det ikke fastsettes noe i vedtektene om dette, vil nettoformuen gå til samvirkeformål eller allmennyttige formål. Det er ikke kurant å foreta vedtektsendringer i ettertid som gir medlemmene tilgang på nettoformuen ved oppløsning; se nærmere i samvirkelova § 135.

Vedtektene skal være ferdig utarbeidet for behandling og godkjenning i forkant av stiftelsesmøtet.

Vedtektene skal legges ved stiftelsesdokumentet ved registrering, og vil være offentlig tilgjengelige i Foretaksregisteret.

Lovens krav til vedtekter

Alle samvirkeforetak skal ha juridisk bindende vedtekter som regulerer virksomheten. Vedtektene skal være i samsvar med samvirkelova. Vedtektene er det viktigste dokumentet for informasjon om foretakets formål, virksomhet og organisering.

Samvirkelova § 10 inneholder følgende minimumskrav til vedtektene:

1. **Foretakets navn**
2. **Kommunen der foretaket har sitt forretningskontor**
3. **Hva slags virksomhet foretaket skal drive**
4. **Størrelsen på eventuelle andelsinnskudd, om de skal forrentes, og om de skal betales tilbake ved utmelding.**
5. **Om det skal betales medlemskontingent**
6. **Hvordan årsoverskuddet skal kunne anvendes**
7. **Antall eller det laveste og høyeste antall styremedlemmer**
8. **Hvilke saker som skal opp på årsmøtet**
9. **Hvordan nettoformuen skal fordeles ved oppløsning**

Det er viktig å merke seg at dersom årsoverskuddet skal kunne deles ut til medlemmene – typisk som etterbetaling etter samvirkelova § 27, så krever dette hjemmel i vedtektene, jf. § 26. Og dersom vedtektene ikke allerede ved stiftelsen sier at nettformuen helt eller delvis skal fordeles på medlemmene ved oppløsning, har loven strenge vilkår for å gjennomføre en vedtektsendring senere som gir medlemmene økt tilgang på nettoformuen, jf. § 135 sjette ledd. Dersom en vedtektsfester alle alternativene i lovens §§ 26 – 30, står en fritt til å anvende alle alternativene og ulike kombinasjoner av disse. Det er deretter opp til årsmøtet å beslutte hvordan overskuddet det enkelte år faktisk skal anvendes, for eksempel kun godskriving av foretakets egenkapital og etterbetaling til medlemmene etter omsetning, eller forrentning av andelskapital.

Dersom foretaket skal ha såkalt etterbetalingsfond, er det viktig å vedtektsfeste hvilken omsetningsperiode som skal legges til grunn for utdelinger fra fondet, for eksempel om det er siste fem års medlemsomsetning, jf. § 28 andre ledd andre punktum.

Som oftest bør vedtektene være noe mer omfattende enn minstekravene, avhengig av hvilke bestemmelser det er konkret behov for. Mange vil for eksempel normalt vurdere om det vil være aktuelt å vedtektsfeste andre bestemmelser som loven gir åpning for, så som:

- Eventuelle vilkår for medlemskap, jf. samvirkelova § 14
- Medlemmenes rettigheter og plikter, jf. §§ 15 og 16
- Eventuelle muligheter for overgang av medlemskap, jf. § 20
- Eventuell bestemmelse om at medlemmer skal kunne ha flere enn én stemme, jf. § 38
- Strengere flertallskrav ved vedtektsendringer enn lovens krav om 2/3, jf. § 54
- Eventuell annen valgperiode for styremedlemmene enn lovens mal, jf. § 70
- Eventuelt strengere flertallskrav ved oppløsning, jf. § 127

Dersom vedtektene ikke inneholder slike bestemmelser, er det lovens normalløsninger som vil gjelde. Disse er utformet med sikte på å gi balanserte og rimelige løsninger i de fleste tilfeller, men det kan være trekk ved det enkelte samvirkeforetak eller deres medlemskrets som kan gjøre det ønskelig med andre løsninger. Bestemmelsene i samvirkelova kan fravikes i vedtektene når det er særskilt fastsatt i loven eller følger av sammenhengen, jf. § 2.

Vedtektene bør være tydelige og presise, men for detaljerte og strenge vedtekter kan begrense fleksibiliteten og de videre utviklingsmulighetene for virksomheten. Vedtektene må ikke være i strid med ufravigelige regler i loven. Dette gjelder for eksempel vedtektsbestemmelser som innskrenker medlemmenes lovfestede rettigheter (stemmerett, økonomiske rettigheter mv.).

Lenkesamling

Informasjon om å starte bedrift
 altinn

 Brønnøysundregistrene

Mal for standardvedtekter
 landbruk.no

Mal for stiftelsesdokument
 landbruk.no

Samvirkelova
 LOVDATA

Samvirkeprinsippene
 landbruk.no

Kontakt oss

Ønsker du å diskutere etablering av samvirkeforetak ytterligere?

Vi i Norsk Landbrukssamvirke bistår gjerne med oppklaring av spørsmål knyttet til etablering av samvirker.

Fagsjef kompetanse, Astri Liland

 95 80 19 31

 astri.liland@landbruk.no

Rådgiver, Aksel Bineau

 98 63 90 75

 aksel.bineau@landbruk.no

**NORSK
LANDBRUKSSAMVIRKE**